

کتابخانه علمی

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد علوم و تحقیقات شاهرود

دانشکده علوم انسانی، گروه حقوق خصوصی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته حقوق (M.A.)

گرایش: خصوصی

عنوان:

بررسی تطبیقی موجبات فسخ نکاح از نظر حقوق ایران و فقه اهل سنت و حقوق انگلیس

استاد راهنما:

دکتر غلامرضا عبدلی

استاد مشاور:

دکتر محمود شریعتمدار طهرانی

نگارش:

طیبه بردی زاده

تابستان ۱۳۹۲

ب

دانشگاه آزاد اسلامی

پردیس علوم و تحقیقات شاهرود

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق (M.A)

گرایش: حقوق خصوصی

عنوان:

بررسی تطبیقی موجبات فسخ نکاح از نظر حقوق ایران و فقه اهل سنت و
حقوق انگلیس

نگارنده:

طیبه بردی زاده

سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۲

۱. دکتر غلامرضا عبدلی - استاد راهنما

هیأت داوران: ۲. دکتر محمد شریعتمدار طهرانی - استاد مشاور

۳. دکتر علیرضا پور - استاد داور

معاونت پژوهشی و فناوری

به نام خدا

مشور اخلاق پژوهش

بایاری از خداوند سبحان و اعتقاد به اینکه عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاسداشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، مادانشجویان و اعضاء هیئت علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می‌گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل برانت: التزام به برانت جویی از هرگونه رفتار غیر حرفه‌ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می‌آیند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و محافظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاء نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمانها و کشور و کیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کیه بکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کیه مراحل پژوهش.

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد علوم و تحقیقات شاهرود

تعهد نامه اصالت رساله یا پایان نامه

اینجانب طیبه بردی زاده دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته / دکتری تخصصی در رشته حقوق خصوصی که پایان نامه/ رساله خود تحت عنوان بررسی تطبیقی موجبات فسخ نکاح از نظر حقوق ایران و فقه اهل سنت و حقوق انگلیس دفاع نموده‌ام بدینوسیله متعهد می‌شوم :

۱) این پایان نامه / رساله حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ....) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده‌ام.

۲) این پایان نامه/ رساله قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین‌تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه یا رساله را داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد، مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می‌پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: طیبه بردی زاده

تاریخ و امضاء:

سپاسگزاری

«مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ»

از استاد بزرگوارم جناب آقای دکتر غلامرضا عبدلی در دوره‌ای که مسئولیت هدایت و راهنمایی این تحقیق را بعهدہ داشته و زحمات بسیاری را متقبل شدند تشکر نموده و همچنین از استاد گرانقدر جناب آقای دکتر شریعتمدار طهرانی که مسئولیت مشاوره این پایان نامه را بر عهده داشته تقدیر و تشکر می‌نمایم.

تقدیم به پدر و مادر نازنینم

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	چکیده.....
۳.....	مقدمه.....
فصل اول : فسخ ازدواج	
۸.....	مبحث اول : فسخ.....
۸.....	گفتار اول : معنی لغوی و اصطلاحی فسخ.....
۱۰.....	گفتار دوم : فسخ نکاح.....
۱۱.....	بند اول: بررسی تطبیقی لزوم مراجعه به دادگاه برای اعمال حق فسخ.....
۱۲.....	بند دوم : مبنای فسخ نکاح.....
۱۲.....	بند سوم : ماهیت و شرایط وقوع فسخ.....
۱۳.....	بند چهارم : تفاوت بطلان و فسخ نکاح.....
۱۶.....	بند پنجم: وجوه اشتراک و افتراق فسخ نکاح و طلاق.....
۱۸.....	گفتار سوم : قواعد عمومی فسخ نکاح.....
۱۸.....	بند اول : فسخ یک عمل حقوقی رضایی است.....
۲۰.....	بند دوم : خیار فسخ فوری است.....
۲۲.....	گفتار چهارم : نظریات فقهی.....
۲۳.....	گفتار پنجم : مطالعه تطبیقی فوریت خیار فسخ.....
۲۳.....	گفتار ششم : موجبات فسخ نکاح.....
۲۴.....	گفتار هفتم : شرط خیار فسخ در عقد نکاح.....
۲۵.....	بندااول-بررسی تطبیقی شرط خیار در ازدواج در مذاهب اهل سنت.....

بند دوم : شرایط زوجه برای زوج.....	۲۵
گفتار هشتم : مطالعه تطبیقی فسخ ازدواج.....	۲۶
فصل دوم : موجبات فسخ ازدواج	
مبحث اول : کلیات.....	۲۸
گفتار اول: خیار عیب.....	۲۸
بند اول: تأثیر عیوب در فسخ ازدواج از دیدگاه قانون مدنی.....	۲۸
بند دوم: تأثیر عیوب در فسخ ازدواج از دیدگاه اهل سنت.....	۲۹
گفتار دوم : عیب مشترک.....	۳۱
بند اول: جنون.....	۳۱
بند دوم: بررسی جنون در قانون مدنی ایران.....	۳۲
بند سوم: نظریات فقهی.....	۳۵
بند چهارم: مطالعه تطبیقی عیوب مشترک با فقه اهل سنت و حقوق انگلیس.....	۳۵
مبحث دوم: عیوب مختص زوجه.....	۳۶
گفتار اول: عیوب مختص زوجه در حقوق ایران.....	۳۷
بند اول: تعریف و خصوصیات بیماری قرن.....	۳۷
بند دوم: مستند فقهی بیماری قرن.....	۳۹
گفتار دوم: بیماری جذام.....	۳۹
بند اول: تعریف و خصوصیات بیماری جذام.....	۳۹
بند دوم: بررسی فقهی بیماری جذام.....	۴۰
گفتار سوم : بیماری برص.....	۴۱
بند اول: تعریف و ذکر خصوصیات بیماری برص.....	۴۱

- بند دوم: بررسی فقهی بیماری برص..... ۴۲
- گفتار چهارم : بیماری افضاء..... ۴۳
- بند اول: تعریف و ذکر خصوصیات. بیماری افضاء..... ۴۳
- بند دوم: مستند فقهی بیماری افضاء..... ۴۴
- گفتار پنجم: بیماری زمین‌گیری..... ۴۴
- بند اول: تعریف و ذکر خصوصیات بیماری زمین‌گیری..... ۴۴
- بند دوم: بررسی فقهی بیماری زمین‌گیری..... ۴۵
- گفتار ششم : نابینایی از هر دو چشم..... ۴۶
- بند اول: تعریف و خصوصیات بیماری نابینایی..... ۴۶
- بند دوم: بررسی فقهی نابینایی..... ۴۶
- گفتار هفتم : صور مختلف عیوب زن..... ۴۶
- گفتار هشتم : عیوب مختص زن در اهل سنت ۴۷
- بند اول: نقد اقوال مذاهب اربعه پیرامون عیوب مذکور ۴۷
- بند دوم : اختلاف فقها بر جذام و برص..... ۴۷
- بند سوم : اختلاف فقها بر عرج، عمی و افضاء..... ۴۹
- مبحث سوم: عیوب مختص زوج در حقوق ایران..... ۴۹
- گفتار اول: بیماری خصاء ۵۰
- بند اول: مفهوم بیماری خصاء..... ۵۰
- بند دوم: نظریات فقهی ۵۲
- گفتار دوم: مقطوع الالت بودن ۵۲
- بند اول: مفهوم مقطوع الالت بودن..... ۵۲

- بند دوم: نظریات فقهی ۵۳
- گفتار سوم: بیماری عنن ۵۴
- بند اول: مفهوم بیماری عنن ۵۴
- بند دوم: راه‌های اثبات ۵۶
- بند سوم: نظریات فقهی ۵۶
- گفتار چهارم: بررسی تطبیقی عیوب مختص مرد در حقوق ایران و فقه اهل سنت ۵۷
- گفتار پنجم: آیا عیوب مجوز فسخ نکاح محدود و محصور هستند؟ ۵۸
- گفتار ششم: زمان اعتبار عیوب ۵۹
- گفتار هفتم: تفصیل اقوال مذاهب و قانون مدنی ۶۰
- بند اول: دیدگاه قانون مدنی ۶۰
- بند دوم: دیدگاه حنفیه ۶۱
- بند سوم: دیدگاه شافعیه و حنابله ۶۱
- بند چهارم: دیدگاه مالکیه ۶۱
- گفتار هشتم: درمان عیوب و تأثیر آن در فسخ ۶۲
- بند اول: عیوب قابل فسخ درمان پذیر ۶۲
- بند دوم: بررسی مبانی عیوب قابل درمان در فقه اهل سنت ۶۳
- گفتار نهم: بیماری خطرناک و امکان فسخ ۶۷
- گفتار دهم: تدلیس در ازدواج ۶۸
- بند اول: تعریف و اثر قانونی تدلیس ۶۸
- بند دوم: نظریه فقهی ۷۱
- بند سوم: شرایط تأثیر تدلیس ۷۱

- بند چهارم : ارکان تدلیس ۷۲
- الف: عنصر مادی ۷۲
- ب : عنصر معنوی..... ۷۲
- ج : سکوت درباره نقص..... ۷۳
- بند پنجم: تدلیس ثالث..... ۷۴
- بند ششم: مطالبه خسارت..... ۷۵
- بند هفتم: مراجعه به حاکم..... ۷۶
- بند هشتم : تخلف از شرط صفت..... ۷۷
- الف: رابطه خیار تدلیس و تخلف از شرط صفت..... ۷۷
- ب: تعریف و اثر قانونی تخلف از شرط صفت..... ۷۸
- گفتار یازدهم : بررسی تطبیقی تدلیس و شرط صفت و کفایت در اهل سنت ۸۱
- بند اول : معنای لغوی کفایت..... ۸۲
- بند دوم : معنای اصطلاحی کفایت..... ۸۲
- گفتار دوازدهم : کفایت در باب نکاح..... ۸۴
- بند اول : شرط صحت..... ۸۴
- بند دوم: مشخصات زوج مناسب..... ۸۵
- بند سوم : سقوط ولایت ولی..... ۸۶
- بند چهارم : کفایت از دیدگاه اهل سنت..... ۸۹
- بند پنجم : ملاک‌های معتبر در کفایت از دیدگاه مذاهب مختلف..... ۹۳
- بند ششم : تطبیق نظریات شیعه و اهل سنت در مورد کفایت در نکاح..... ۹۵

فصل سوم : موارد فسخ ازدواج در حقوق انگلیس

- مبحث اول: کلیات ۱۰۳
- گفتار اول : دلایل ابطال ازدواج در حقوق انگلیس..... ۱۰۴
- گفتار دوم : مقایسه ادله ازدواج باطل و قابل ابطال ۱۰۶
- گفتار سوم : تفاوت‌های اصلی بین ازدواج باطل و قابل ابطال..... ۱۰۶
- مبحث دوم: تشریح علل باطل شدن ازدواج در حقوق انگلیس..... ۱۰۷
- گفتار اول : دلایلی که بر اساس بخش ۱۱ از قانون ادله مربوط به ازدواج، آنرا باطل می‌کند ۱۰۷
- گفتار دوم: فقدان شرایط مربوط به اهلیت در ازدواج..... ۱۰۸
- گفتار سوم : دلایل باطل بودن ازدواج..... ۱۱۰
- مبحث سوم : تشریح موارد ازدواج قابل ابطال در حقوق انگلیس ۱۱۳
- گفتار اول : کلیات مربوط به ازدواج قابل ابطال ۱۱۳
- گفتار دوم : تشریح دلایل ازدواج قابل ابطال بر اساس بخش ۱۲ قانون ادله مربوط به ازدواج..... ۱۱۶
- گفتار سوم: بررسی تطبیقی ازدواج قابل ابطال با ازدواج قابل فسخ در حقوق انگلیس و ایران..... ۱۲۰
- نتیجه گیری..... ۱۲۲
- پیشنهادات ۱۲۶
- منابع و ماخذ..... ۱۲۷

چکیده

هدف از تحقیق حاضر، بررسی عیوب موجب فسخ نکاح در حقوق ایران، اهل سنت و حقوق انگلیس است، برای انجام پژوهش، از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است. تعریف و مبنای فسخ نکاح و ماهیت آن، موجبات فسخ نکاح و اعمال خیار فسخ و آثار آن مهمترین مباحث این تحقیق می‌باشند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، فسخ، ایقاعی است که اثر عقد معین یا ایقاع معین را از بین برده و به حالت زمان حدوث عقد یا ایقاع بر می‌گرداند و نظر راجح بر این است که فسخ از حین فسخ عقد مؤثر است. فسخ یکی از اسباب سقوط تعهدات است. وجوه اشتراک فسخ نکاح و طلاق این است که هر دو عمل حقوقی یک جانبه (ایقاع) هستند و موجب انحلال نکاح می‌شوند و هیچکدام به گذشته تاثیری ندارند و به رابطه زناشویی از تاریخ وقوع فسخ یا طلاق خاتمه می‌دهد، همچنین عده زن در هر دو مورد سه طهر است. مواردی که موجب فسخ نکاح در حقوق ایران (اهل سنت و شیعه) می‌شود عبارتند از: خیار عیب، خیار تدلیس و خیار تخلف از شرط صفت. عیوبی که به زوجین حق فسخ نکاح را می‌دهد بر دو قسمند: مشترک و مختص، عیب مشترک عیبی است که در هریک از زوجین باشد، طرف دیگر می‌تواند نکاح را فسخ کند و آن عبارتست از جنون. اما عیوب مختص عیوبی هستند که بعضی از آنها مختص مرد و برخی دیگر مختص زن می‌باشند. عیوب مختص مرد، عنن، خصاء، و مقطوع بودن آلت است و عیوب مختص زن عبارتند از: قرن، جذام، برص، افضاء، زمین‌گیری و نایبائی از دوچشم. تدلیس در صورتی از موجبات فسخ است که یکی از این شرایط را داشته باشد: ۱. موجب فریب طرف عقد باشد. ۲. تدلیس کننده طرف عقد باشد. طبق خیار تخلف از شرط، اگر صفت خاصی در یکی از زوجین شرط شود، سپس مشخص شود که آن صفت در آن موجود نبوده، طرف دیگر می‌تواند به اعتبار تخلف از صفت، عقد نکاح را فسخ کند. در عقد نکاح انتقال حق فسخ قابل پذیرش نیست. زیرا فسخ، امری مشخص است و فقط یکی از زوجین می‌تواند آنرا اعمال کند. تجدید نظر در بند ۲ از ماده ۱۱۲۲ قانون مدنی، مشترک دانستن عیوبی مثل جذام و برص و بالاخره توجه به بیماریهای جدیدی مثل ایدز، سرطان و... از پیشنهادهای این تحقیق می‌باشند. در مورد عیوب قابل درمان بدلیل قابل درمان بودن عیب (یعنی فقدان شرط) به اجماع فقهای شیعه و سنی حق فسخ نکاح تنجز و فعلیت پیدا نمی‌کند و شخص

هیچ گونه مجوزی برای فسخ نکاح ندارد. همچنین هیچ گونه نیازی به کسب رضایت شخص برای معالجه همسرش نیست. در قانون انگلیس ازدواج باید در یکی از گروه بندی‌های زیر قرار بگیرد: معتبر - قابل ابطال - باطل - عدم ازدواج

تفاوت بین ازدواج قابل ابطال و ازدواج باطل از مجموعه قوانین شرعی و یا حقوقی منشاء می‌گیرد. ازدواج باطل ازدواجی است که فرض می‌شود اصلاً وجود نداشته است، در حالیکه ازدواج قابل ابطال تا زمانی که در حکم ابطال آن صادر نشود، موجود خواهد بود بنابراین اگر ازدواج باطل باشد گرفتن حکم واقعاً هم لازم نمی‌باشد در حالیکه اگر برای ازدواج قابل ابطال حکم صادر نشود، ازدواج معتبر خواهد ماند دلایلی که بر اساس آن ازدواج باطل می‌شود از اصول حقوقی مهم می‌باشد حتی این امکان نیز وجود دارد که بعد از مرگ هر یک از طرفین ازدواج، شخص سومی برای ابطال ازدواج دادخواست ارائه کند اما در ازدواج قابل ابطال، تنها خود زن و شوهر می‌توانند اعتبار ازدواج را فسخ کنند، بعلاوه اگر ازدواج قابل ابطال باشد، صدور حکم ممکن است تحت شرایط خاص رد شود اما در ازدواج باطل ممنوعیتی برای صدور حکم وجود ندارد.

کلید واژگان: فسخ ازدواج - عیوب - خیار فسخ - ازدواج قابل ابطال

مقدمه

فسخ نکاح دارای قواعد ویژه‌ای است که با احکام خیارات در معاملات و قراردادهای مالی یکسان نیست، پاره‌ای از عیوب در مرد یا زن، تدلیس و تخلف از شرط صفت مثل سکوت در نقص جسمی از موجبات فسخ به شمار آمده است سعی ما در این تحقیق بر این است که بررسی کنیم آیا این موارد احصا شده یا به صورت پراکنده است عیوب موجب فسخ نکاح در قانون مدنی احصا شده است ولی برای تدلیس و تخلف از شرط صفت در کتب ما به منابع فقهی مراجعه شده از جمله در کتاب لمعه تدلیس از موجبات فسخ نکاح است و در قانون بطور خاص از عنوان مثلاً تدلیس در نکاح استفاده نشده ولی می‌توان وجود خیار تدلیس در نکاح را از ماده ۱۱۲۸ استنتاج کرد. برای این که دو انسان مجذوب و مکمل یکدیگر شوند و بتوانند با تفاهم و توافق و همفکری و همدردی، عمری را در کنار یکدیگر بگذرانند و برای خود و فرزندان، اسباب سعادت و سلامت فراهم سازند، شرط اصلی و اساسی، علاقه و دل‌بستگی آن‌ها به یکدیگر است. شرط علاقه و دل‌بستگی آن‌ها به یکدیگر این است که در هیچ یک از طرفین، عللی که موجب نفرت و عدم اتحاد می‌شود، وجود نداشته باشد. در اسلام سعی بر این است که انتخاب از روی بینش و آگاهی باشد و پیوندی مستحکم میان دو عضو اصلی خانواده پدید آید و آنها بتوانند تمام عمر را در کنار یکدیگر به خوشی و شادکامی بگذرانند و تا آن جا که ممکن است، ایده آل و مطلوب یکدیگر باشند. پاره‌ای از نقایص و عیوب هستند که اگر قبل از ازدواج از چشم زن یا شوهر مخفی مانند و بعد آشکار شوند، به آنها حق فسخ ازدواج می‌دهند و نیازی به طلاق و تشریفات آن نیست. حتی بعضی از عیوب و پدیده‌ها هستند که بعد از ازدواج و در نیمه راه زندگی نیز به زوجین حق فسخ می‌دهد، تا آنها ناچار نباشند همسری را که اکنون حالت ایده آل بودن و سنخیت خود را از دست داده، تا آخر عمر تحمل کنند پژوهش فوق سعی دارد به این امر بپردازد که در حقوق ایران که بر اساس فقه امامیه است با فقه اهل سنت (حنفی، شافعی، حنبلی، مالکی) و حقوق انگلیس مبحث موجبات فسخ نکاح را بطور تطبیقی بررسی نموده و تشابه و تفاوت‌ها را و اشتراکات را نشان بدهد و از آنجائی که اختیار زن در انحلال نکاح و رهایی از رنج زندگی نامطلوب و پرهیز از گرفتار شدن در موقعیت ناخواسته به جز در زمینه طلاق به اختیار مرد قابل مقایسه است و حتی در برخی موارد از اختیار مرد

بالا تر است زن نیز مانند مرد در ورود به نکاح آزاد و مختار است و هرگاه نکاحی بدون موافقت و اراده زن واقع شده باشد و زمانی که مرد راضی به طلاق نیست و موجباتی وجود دارد که زن را از نظر روحی و جسمی اذیت کند مواردی وجود دارد و اینکه عنوان این انحلال در فقه اهل سنت و حقوق انگلیس آیا طلاق است یا فسخ نکاح؟

بیان مساله، اهمیت و ضرورت، اهداف، سؤالات تحقیق و فرضیه‌های تحقیق

الف - معرفی موضوع

این پژوهش برآن است تا به این پرسش پاسخ دهد که از نظر حقوق ایران و فقه اهل سنت و حقوق انگلیس چه مواردی را می‌توان جزو موجبات فسخ نکاح قرار داد؟

قانون مدنی از موضوعات با ارزشی به خصوص در مورد فسخ نکاح برخوردار است، ولی هنوز آن چنانکه در خورشان قانون مدنی یک کشور باشد دق الباب نشده‌اند. امید است که تحقیقات و بررسی که ارائه می‌شود زمینه اندیشیدن و تفکر را به وجود بیاورد و مهمتر این که این بحث‌ها، نقطه آغاز مطالعه تطبیقی در امور جامعه مدنی و موضوعات قانون مدنی باشد و زاویه‌های عقاید و دیدگاه‌های مذاهب و حوزه‌های حقوقی را بگشاید. لذا در بحث موجود تلاش شده است که تحلیلی از موادهای قانون در امور فسخ نکاح و نظریات مذاهب اسلامی در هر موضوع بررسی تطبیقی ارائه گردد.

برخلاف سایر قراردادها در عقد نکاح طرفین یا یکی از آنها نمی‌توانند حق فسخی برای خود در نظر بگیرند. به عبارت دیگر عقد نکاح از عقود لازم است و باید شرایط اساسی سایر عقود را دارا باشد ولی آثار آن را قانون معین می‌کند و در این زمینه حاکمیت اراده نقش مهمی ندارد به همین جهت قواعد عمومی معاملات را تا جایی می‌توان در نکاح اعمال کرد که با طبیعت ویژه آن سازگار باشد در سایر قراردادها برای جلوگیری از ضرر ناروا قانونگذار در پاره‌ای موارد به زیان‌دیده اختیار فسخ عقد را می‌دهد این اختیار را در زبان حقوقی خیار فسخ می‌نامند و از آنجائی که هم در حقوق ما و هم فقه عامه خیار فسخ برای طرفین عقد نکاح در نظر گرفته شده می‌توان عقد نکاح را عقدی لازم دانست چون اگر جایز بود دیگر نیازی به خیار فسخ نبود و به سادگی می‌توانست از چنین عقدی از بین برود و مصلحت

و ضرورت استمرار و دوام و ثبات خانواده نیز اقتضای این را دارد، اما قانونگذار برای جلوگیری از ضرر و زیان همسری که در معرض عیوب موجب فسخ نکاح قرار می‌گیرد به طور صریح و مشخص موارد فسخ نکاح را معین کرده است. اهمیت حقوق خانواده به عنوان یکی از مباحث مهم حقوق مدنی ایران و عدم توجه حقوقدانان به مبحث فسخ نکاح در این قسمت از حقوق و تازه و بدیع بودن مطلب و تشویق اساتید محترم حقوق اینجانب را بر آن داشت تا این موضوع را جهت رساله تحقیقی خود انتخاب نمایم مبحث فسخ نکاح بطور اخص از جمله مباحث پیچیده در علم حقوق می‌باشد. لذا شناخت از منظر فقه و حقوق و بررسی عیوب و نواقصی که باعث فسخ نکاح می‌شود ضروری است.

ب- اهداف تحقیق

هدف اصلی:

شناسایی موجبات فسخ نکاح از نظر حقوق ایران، فقه اهل سنت و حقوق انگلیس

اهداف فرعی:

- ۱- شناسایی موجبات فسخ نکاح از نظر حقوق ایران
- ۲- شناسایی موجبات فسخ نکاح از نظر فقه اهل سنت
- ۳- شناسایی موجبات فسخ نکاح از نظر حقوق انگلیس
- ۴- تطبیق و مقایسه موجبات فسخ نکاح از نظر حقوق ایران، فقه اهل سنت و انگلیس

ج- سؤالات تحقیق

- ۱- آیا پس از درمان عیوبی که باعث حق فسخ می‌شود، حق فسخ ساقط می‌شود؟
- ۲- آیا مصادیق عیوب مشترک بین زن و مرد را می‌توان افزود؟
- ۳- آیا غیر از عیوب حصری می‌توان عیوب دیگری به موجبات فسخ نکاح افزود؟
- ۴- بیماری‌های جدید در چه قالبی می‌توان برای جدایی ارائه داد؟
- ۵- آیا در حقوق انگلیس فسخ ازدواج وجود دارد؟
- ۶- آیا موارد تدلیس و شرط صفت در حقوق ایران همان موارد هم کف بودن در فقه اهل سنت است؟

د- فرضیه‌های تحقیق

- ۱- بدلیل قابل درمان بودن بعضی از عیوب با دلیل و مدرک باعث اسقاط حق فسخ می‌شود.
- ۲- با توجه به سابقه فقهی و برقراری تساوی حقوق زن قانون گذار می‌تواند مصادیق عیوب مشترک را بیفزاید.
- ۳- علت حصری بودن عیوب مشترک غیرقابل معالجه بودن آنها بوده پس می‌توان عیوب غیرمعالجه جدید را به موارد حصری افزود.
- ۴- بیماری‌های جدید را می‌توان در قالب شرط بنایی یا بعنوان تدلیس باعث فسخ ازدواج دانست.
- ۵- در حقوق انگلیس فسخ ازدواج وجود ندارد ولی عمل حقوقی وجود دارد که از نظر اعمال و مصادیق بسیار شبیه به فسخ ازدواج در حقوق ایران و فقه عامه است.
- ۶- بنظر می‌رسد در فقه اهل سنت موارد تدلیس و شرط صفت در حقوق ایران داخل مصادیق هم کف بودن اهل سنت می‌شود یعنی همانطور که در حقوق ایران در صورت عدم رعایت موارد خاص از باب تدلیس و عدم رعایت شرط صفت برای یکی از طرفین حق فسخ ایجاد می‌کند، در اهل سنت نیز عدم رعایت موارد هم کف بودن نیز از باب تدلیس و عدم رعایت شرط صفت حق فسخ ایجاد می‌کند و مصادیق تدلیس در حقوق ایران مشابه مصادیق هم کف بودن در فقه اهل سنت است مثل سلامت و ایمان و صفت خاص جسمی مثل قد بلند بودن.

ه- روش تحقیق :

در این تحقیق با اتخاذ روش استدلالی و تحلیل منطقی و با استفاده از شیوه کتابخانه‌ای و نیز با مطالعه تطبیقی متون فقهی و مقایسه آن با حقوق انگلیس به توصیف و تجزیه و تحلیل آنها به نتیجه گیری ابعاد مختلف این پدیده حقوقی می‌پردازیم در طرح مطالب مباحثی که در قانون مدنی به آن اشاره شده و یا مواد قانون مدنی بران مبتنی باشد، مورد توجه قرار گرفته است. از آنجا که نوع این تحقیق نظری- کاربردی است در ضمن بحث، موارد سکوت قانون، کشف شده و حتی الامکان برای رفع آنها کوشیده‌ایم و پیشنهادهای اصلاحی هم بعضاً ارائه نموده‌ایم تا گامی برای تبیین نقاط مبهم و خलाهای قانونی در حقوق ایران و مرتفع نمودن آن برداریم.

فصل اول

فسخ ازدواج